మన దేశంలో పునర్వికాసం రాదా?

డా॥ ఎన్. ఇన్నయ్య

నవభారత్ బుక్ హౌస్

కారల్ మార్క్స్ రోడ్, విజయవాడ - 520 002

MANA DESAMLO PUNARVIKASAM RAADA ?

— *Dr. N. INNAIAH.* [PP viii + 225]

తెలుగు విశ్వవిద్యాలయ ఆర్థిక సౌజన్యంతో ప్రచురితం

ప్రథమ ముద్రణ : సెప్టెంబరు, 1990

ప్రతులు : 1000

ప్రచురణ :
నవభారత్ బుక్ హౌస్,
కారల్‌మార్క్స్ రోడ్,
విజయవాడ-520 002.

PRICE : Rs. 60/-

ముద్రణ :
వాణీ ఆర్టు ప్రింటర్స్,
మాజేటి నాగేశ్వరరావు వీధి,
షరాఫ్‌బజార్, తెనాలి.

ముఖపత్ర ముద్రణ :
వాసవి ప్రింటర్స్,
గాంధీచౌక్, తెనాలి.

అంకితం

కొని యివ్వలేని నగలకు, చీరలకు బదులుగాకాదు-

మానవతా, హేతువాద సమాజం కోసం

చేస్తున్న ఎదురీతలో నాతోపాటు ఎన్నో

కష్టాలలో భాగం పంచుకొన్న

నా భార్య

కోమలకు

ఎందుకీ రచన?

మనం వెనుకబడివున్నాం. ఆర్థికంగానో మరో విధంగానో వెనుకబడితే, ఏదోవిధంగా కృషిజరిపి, ముందుకు రావచ్చు కాని మానసికంగా వెనుకబడిపోయాం. మన గతం గొప్పదని చెప్పుకుంటూ, ముందుకు పోలేక పోతున్నాం. కర్మ సిద్ధాంతంతో కుంగిపోతున్నాం. మనకు పునర్వికాసం కావాలి. అంటే గతంలోకి తొంగి చూచి, అందులో నేటికీ పనికొచ్చే మంచి ఏదైనా ఉంటే అంతవరకు స్వీకరించాలి. గతంలో జరిగిన లోటు పాట్లని నిశితంగా పరిశీలించాలి. ప్రస్తుతం ప్రపంచం ఎలా ముందుకు సాగిపోతున్నదో గమనించాలి. శాస్త్రీయ పద్ధతులతో ఎంతో వేగంతో సాగిపోతున్న లోకాన్ని మనమూ అందుకోవాలి. ఈ ప్రయత్నంలో అడ్డుపడే అశాస్త్రీయ ధోరణుల్ని నిర్మొహమాటంగా పక్కన బెట్టాలి.

శాస్త్రీయ పద్ధతిని అవలంబిస్తేనే అభ్యుదయాన్ని సాధిస్తాం. అప్పుడు మనలోని మూఢనమ్మకాలు, స్థిరపడిపోయిన చాదస్తాలు అడ్డొస్తాయి. ఒకపట్టాన వాటిని కాదనలేం. సెంటిమెంట్ పెద్ద అవరోధంగా పరిణమిస్తుంది. ఒకవైపున శాస్త్రాన్ని కాదనలేక, మరోప్రక్క సెంటిమెంట్ నమ్మకాల్ని కలుపుకపోవాలని ప్రయత్నిస్తున్నాం. అక్కడే మన వైఫల్యం ఎదురౌతున్నది. శాస్త్రీయ పంథాలో పోదలిస్తే, మన సంస్కర్తలు, నాయకులు చెప్పినవి, చేసినవి కూడా కొన్ని తృణీకరించవలసి వస్తుంది. అందుకు సిద్ధపడాలి.

విజ్ఞాన పంథాలో పెత్తందారీ తనానికి చోటులేదు. రుజువులు, సాక్ష్యాధారాలు మనకు ప్రమాణం. నమ్మితే ఏదైనా గుడ్డిగా నమ్మవచ్చు. కాని నమ్మకాలు మనల్ని ఇలాగే వెనుకబడిన తనంలో అట్టిపెడతాయి. ఇంతవరకూ మతం పేరిట, పెద్దల వాక్యంపేరిట, ప్రమాణ గ్రంథాలపేరిట నోరు నొక్కేశారు. ఇప్పుడు వాటన్నిటినీ ప్రశ్నించే సమయంవచ్చింది. శాశ్వతంగా గీటురాయిగా ఏ ప్రమాణ గ్రంథమూ నిలబడదు.

విజ్ఞానానికి అంతంలేదు. ఎప్పుడూ తెలుసుకుంటూనే పోతుంటాం. ప్రశ్నిస్తూ, జిజ్ఞాసతో అన్వేషణ జరపడమే శాస్త్ర లక్ష్యం. నమ్మి, ఆగిపోవడమే మత లక్ష్యం. మానవుడి ప్రగతికి మతం అడుగడుగునా అడ్డుపడింది. ఎవరో కొందరు మతాల్ని మార్చాలని, సంస్కరణలకై ప్రయత్నించి విఫలమయ్యారు. కాని మతాల్ని సమూలంగా విస్మరించాల్సిన తరుణం వచ్చింది. శాస్త్ర (విజ్ఞాన) ప్రమాణాలకు మతం నిలవదు. పునర్వికాసంలో మనం ముందుకు పోలేకపోవడానికి, మానవవిలువల్ని పాటించలేకపోవడమే కారణం.

ఈ దృష్ట్యా పిలోజియో-రామమోహన్ రాయ్ నుండి అంబేద్కర్-అరవిందో వరకూ ఎక్కడ మనం విఫలం చెందామో పరిశీలించే ప్రయత్నం ఈ రచనలో చేశాను. మార్గాంతరాలు చివరలో సూచించాను. పరిశోధనా ఫలితాల ఆధారంగానే ఈ రచన అంతా సాగింది. ఇది నిశిత పరిశీలనకు గురికావాలని నా ఉద్దేశం.

ఇన్నయ్య

విషయానుక్రమణిక

భారతదేశంలో పునర్వికాసం - 1

డిరోజియో ఉజ్వల ఆరంభం

భారతదేశంలో పునర్వికాసం 19వ శతాబ్దం ఆరంభంలో మొదలయింది. మానవ హక్కులకు, విలువలకూ, వ్యతిరేకంగావున్న మత ఆచారాలూ, సంప్రదాయాలూ పరిశీలించి ప్రశ్నించటం ప్రారంభమైంది. మత గ్రంథాల ఆధారంతో కొందరు ఆచారాలను సంస్కరించాలని తలపెట్టగా, మరికొందరు తృణీకరించాలన్నారు. మొత్తం మీద సమాజంలో ఉన్న దోషాలను ఉభయులూ గుర్తించారు, మార్పు కోరారు. పాత పద్ధతులను గుడ్డిగా అనుసరించరాదనే ధోరణి వ్యక్తమైంది. ఇది దేశంలో పునర్వికాసానికి నాంది. బెంగాల్, బొంబాయిలలో ఈ ఆలోచన మొదలైంది. అప్పట్లో ఆంగ్లేయులు పాలిస్తున్న భారతదేశానికి కలకత్తా రాజధాని. ఇంగ్లీషు విద్య కొత్తగా ప్రారంభించగా చదువుకున్నవారి సంఖ్య వేళ్ళపై లెక్కించటానికి వీలుగా ఉండేది. కలకత్తా జనాభా 2.5 లక్షలున్న రోజులలో కొత్తగా ఇంగ్లీషు బోధనాభాషగా హిందూ కళాశాలను 1817లో ప్రారంభించారు. రామమోహన్‌రాయ్ కలకత్తా వచ్చి ఆత్మీయ సభ స్థాపించి చర్చలు కొనసాగించిన రోజులవి. బెంగాల్ సంపన్న కుటుంబీకులు కలకత్తాలో 1817లో కొందరు యూరోపియన్లతో కలిసి హిందూ కళాశాల స్థాపించారు. భారత పునర్వికాసానికి ఈ కళాశాల ఎంతో తోడ్పడింది. బహుశ ఈ కృషికి శ్రీకారం చుట్టిన వ్యక్తిగా హెన్రీ లూయీ వివియన్ డిరోజియోను పేర్కొనవచ్చు.

డిరోజియో 1809 ఏప్రిల్ 19న కలకత్తాలో పుట్టాడు. తండ్రి ఫ్రాన్సిస్ డిరోజియో. ఇతడు చీఫ్ అకౌంటెంట్‌గా జేమ్స్‌స్కాట్ కంపెనీలో పనిచేస్తూ ఉండేవాడు. తల్లి సోఫియా జాన్సన్. 1806లో వీరి వివాహం జరిగింది. డిరోజియో

పుట్టిన 6 సం॥లకే 1815లో తల్లి చనిపోయింది. తండ్రి మరొక వివాహం చేసుకున్నాడు. సవతి తల్లి అన్నామేరియా రివర్స్ డిరోజియోను బాగా చూచుకున్నది. 1851లో ఆమె చనిపోయింది. 1809 ఆగష్టు 12న కలకత్తా సెంట్ జాన్స్ చర్చిలో హెన్రీ డిరోజియో బాప్టిజం జరిగింది. డిరోజియో డ్రమండ్ అకాడమీలో చేరి పాఠశాల విద్య నభ్యసించాడు. డేవిడ్ డ్రమండ్ (1757-1843) కవి, తత్వచింతన కలవాడు. 1813 లో ఇండియాకు వచ్చి అకాడమీని స్థాపించి చాలా మందికి విద్యారంగంలో బీజాంకురాలు ఏర్పడటానికి తోడ్పడ్డాడు. ఈ స్కూలులో కవిత్వం, నాటకరంగాల గురించి ప్రత్యేక కృషి జరిగింది. పాఠశాలలో ఉండగానే డిరోజియో ఇంగ్లీషులో కవితలల్లాడు. ప్రతిభాశాలి అనిపించుకున్నాడు. ఐతే విద్యాభ్యాసం పూర్తి కాకుండానే 14వ ఏట పాఠశాల వదలి తండ్రి పనిచేస్తున్న మర్కంటైల్ సంస్థలో రెండేళ్ళు ఉద్యోగం చేసి తరువాత భాగల్‌పూర్‌లోని తారాపూర్ నీలిమందు కంపెనీలో చేరాడు. ఉద్యోగం చేస్తున్నా నిర్విరామంగా కవితలు వ్రాస్తూనే ఉండేవాడు. ది ఇండియా గజెట్‌లో సబ్ ఎడిటర్‌గా ఉద్యోగంలో చేరే నిమిత్తం 1826 లో కలకత్తా చేరుకున్నాడు. డా॥ జాన్ గ్రాంట్ కారణంగా ఈ ఉద్యోగం లభించింది. 1826 నవంబరులో నెలకు 150 రూ. జీతంతో కలకత్తాలోని హిందూ కళాశాలలో టీచరుగా చేరాడు. అప్పటికే తన మొదటి కవితా సంపుటిని డా॥ గ్రాంట్‌కు అంకితం ఇచ్చాడు. కవిగా, రచయితగా రూపొందుతున్న డిరోజియో ఇంగ్లీషు పాఠకలోకంలో గుర్తింపు పొందనారంభించాడు. కలకత్తా మ్యాగజైన్, బెంగాల్ మాన్యువల్, కెలడోస్కోప్, హేస్పెరస్, కలకటా లిటరరీ గజెట్ వంటి పత్రికలలో తన కవితలూ, రచనలూ ప్రకటించాడు. సతీ సహగమన నిషేధాన్ని ఆహ్వానించాడు. గ్రీస్ విమోచనను శ్లాఘించాడు.

హిందూ కళాశాలలో డిరోజియో క్రొత్త పద్ధతిలో చరిత్రను బోధించాడు. ప్రశ్నించి తెలుసుకోవడం, వైజ్ఞానికంగా పరిశీలించడం అతడి అయుధాలుగా ఉండేవి. కాంట్ తత్వంపై తీవ్రవిమర్శచేస్తూ రచన సాగించాడు. పాశ్చాత్య ఆలోచనా ధోరణిలో విద్యార్థులు పయనించటానికి వీలుగా కృషి చేశాడు. ఇది హిందూ కళాశాల విద్యార్థులను ఆకట్టుకున్నది. కళాశాలలో ప్రథమ చర్చావేదికను ప్రారంభించారు. సంప్రదాయాలనూ, ఆచారాలనూ పట్టించుకోకుండా తిరుగుబాటు ధోరణి వ్యక్తపరచారు. డిరోజియో ఇంట్లోకూడా చర్చలు కొనసాగాయి. హిందూమతంలోని జుగుప్సాకరమైన అనేక ఆచారాలను వీరు నిరసించారు. సత్యాన్వేషణ ఒక్కటే వారికి లక్ష్యంగా కనిపించింది. 1828 లో అకడమిక్ అసోసియేషన్ ప్రారంభించి యథేచ్ఛగా చర్చలుచేశారు. వారాం

తంలో చర్చలు జరిపేవారు. అప్పట్లో కళాశాల విద్యార్థుల సంఖ్య కేవలం వందల్లోనే ఉన్నది. 1830 ఫిబ్రవరిలో ఎథీనియం అనే పత్రికను కూడా హిందూ కళాశాల విద్యార్థులు ప్రారంభించి 2 సంచికలు వెలువరించారు. ఇందులో స్త్రీవిద్య, న్యాయాన్ని అందించటంలో అధిక వ్యయం లేకుండా చూడటం, మూఢనమ్మకాలపై విమర్శ సాగించారు. అయితే, డా॥ హెచ్. హెచ్. విల్సన్ కళాశాల అధిపతిగా ఆ పత్రికను మూతవేయించారు. డిరోజియో తన ఉపన్యాస పరంపరలో బేకన్, బెంథామ్, హ్యూం, లాక్, పెయిన్, స్మిత్‌ల తత్వాలను, ఆలోచనలను విద్యార్థులకందించారు. వలస వాదానికి వ్యతిరేకంగా విద్యార్థుల వాదన ప్రారంభమైంది. ఫ్రెంచి విప్లవాన్ని ఆవేశపూరితంగా సమర్థించారు.

సనాతన హిందువులు డిరోజియో నాయకత్వాన జరుగుతున్న ధోరణులను గమనించి ఆందోళన చెందారు. బృందావన్ గోషాల్ అనే విద్యార్థి సనాతనులకు డిరోజియో సమాజంలో జరుపుతున్న విషయాలను చిలవలు పలవలుగా చెప్పివారిని కలవరపరిచాడు 1831 ఏప్రిల్లో కళాశాలలో జరుగుతున్న విషయాలను వ్యతిరేకిస్తూ సనాతనులు ఒక కరపత్రాన్ని ప్రచురించారు. అప్పటికే డిరోజియోకు హెడ్‌మాస్టర్ యాక్స్‌లెమ్‌కు సిద్ధాంతపరమైన వివాదం చెలరేగింది. 1831 ఫిబ్రవరి 5న కళాశాల సంఘం ఈ వివాదాన్ని సర్దుబాటు చేసింది. ఐతే, సనాతన హిందువుల ఆందోళన కారణంగా డిరోజియో పై ఒక ప్రత్యేక విచారణ సంఘాన్ని ఏర్పరిచారు. కళాశాలలో అలజడికి దారితీసిన డిరోజియోను తొలగించాలనేది అభియోగం. 1831 ఏప్రిల్ 23న హిందూ కళాశాల డైరెక్టర్లు ప్రత్యేక సమావేశం జరిపి విషయాన్ని పరిశీలించారు. యువకులను డిరోజియో చెడగొడుతున్నాడని ముగ్గురు సభ్యులు అభిప్రాయపడగా ఆరుగురు అందుకు సమ్మతించలేదు. విద్యార్థులపై కూడా చర్యతీసుకోవాలని, హిందూయిజంపై దాడిచేసే విద్యార్థులను కాలేజి నుండి తొలగించాలని ప్రతిపాదించారు. డిరోజియో దోషి అని కమిటీ తేల్చలేకపోయినా హిందువులలో ఉన్న వ్యతిరేక భావాన్ని దృష్టిలో పెట్టుకొని డిరోజియోను తొలగించాలని తీర్మానించారు. తొలగించనక్కరలేదని శ్రీకృష్ణసిన్హా వాదించారు. తొలగించటం ఆపద్ధర్మ చర్యగా ప్రసన్నకుమార్ టాగోర్, రసమయిదత్త అభిప్రాయపడ్డారు. తొలగించటం అవసరమని చంద్రకుమార్ టాగూర్, రాధాకాంత్ దేవ్, రామ్‌కమల్ సేన్, రాధామాధవ బంధోపాధ్యాయ తలపెట్టారు. 1831 ఏప్రిల్ 25న విల్సన్ సలహాపై డిరోజియో తన రాజీనామా లేఖను పంపారు. వదంతులుగా విల్సన్ పేర్కొన్న అభియోగాలను డిరోజియో ఎదుర్కొన్నారు. ఆయన ఒక లేఖ పంపిస్తూ

నాస్తికవాదాన్ని చర్చించటం తప్పా అని అడిగారు. హ్యూం వాదనలను అందుకు వ్యతిరేకమైన అభిప్రాయాలను విద్యార్థులకు వినిపించామనీ, అందుకుగాను తనను సందేహవాదిగా, మ్లేచ్ఛుడుగా దూషించటం మతపరమైన వ్యక్తులకు అలవాటేనన్నారు. డిరోజియోను తొలగించిన తరువాత కొందరు విద్యార్థులుకూడా కాలేజినుంచి వెళ్ళిపోయారు. డిరోజియో "ఈస్ట్ ఇండియన్" అనే దిన పత్రికను స్థాపించి తన అభిప్రాయాలనూ, ఆదర్శాలనూ కొనసాగించారు. ఆంగ్లో ఇండియన్లు, భారతీయులూ సఖ్యంగా ఉండాలన్నారు. ఏకేశ్వరారాధనను ప్రచారంచేసి విగ్రహారాధనను వ్యతిరేకించిన బ్రహ్మసమాజవాదులు ముఖ్యంగా, ప్రసన్నకుమార్ టాగూర్ దుర్గపూజలో పాల్గొన్నందుకు డిరోజియో ఖండించారు. డిరోజియో అనుకూలురు, శిష్యులుకూడా వివిధ పత్రికలు పెట్టి, సంఘాలు స్థాపించి భావ ప్రచారానికి పూనుకున్నారు. 1831 డిసెంబరులో డిరోజియోకు కలరా వ్యాధి సోకింది. ఆ విషయం తెలిసి అతని మిత్రులు పడక చుట్టూ చేరి ఆతృతగా డిరోజియో చావుబ్రతుకులమధ్య కొట్లాడుతుండగా చెంతఉన్నారు. డిసెంబరు 17వ డిరోజియో చనిపోయారు.

ఇరవై మూడేళ్ళకే జీవితాన్ని చాలించి డిరోజియో చాలామంది యువకులను ప్రభావితం చేసి యువకులను ఉత్తేజపరచి పునర్వికాస ఉద్యమానికి నాంది పలికారు. డిరోజియోకూ, రాం మోహన్‌రాయ్‌కూ స్నేహం ఉన్నదీ లేనిదీ స్పష్టపడలేదు. డిరోజియో స్థాపించిన అకడెమిక్ అసోసియేషన్ ప్రభావంతో ఆయన అనంతరం యువబెంగాల్ సంఘాన్ని స్థాపించారు. ఇది ఒక ఉద్యమంగా పెంపొందలేకపోయింది. కాని ఇంచుమించు 10 సం॥ల పాటు డిరోజియో ప్రభావంతో కొందరు కృషి చేసినట్లు స్పష్టపడింది. థామస్ పెయిన్ "ఏజ్ ఆఫ్ రీసన్" చదవటం, బెంథామ్ సూత్రాలను అనుసరించటం, ఏడం స్మిత్ ఆర్థిక సూత్రాలను అధ్యయనం చేయటం వీరి ప్రధాన లక్షణాలుగా కనిపించాయి. డిరోజియో అనుచరులలో రసిక్ కృష్ణమల్లిక్, తారాచంద్ర చక్రవర్తి, రాంగోపాల్ ఘోష్, దక్షిణరంజన్ ముఖోపాధ్యాయ, కృష్ణమోహన్ బంధోపాధ్యాయ, రాధానాథ్ సిక్దర్ పేర్కొనదగినవారు. డిరోజియో స్థాపించిన అకడమిక్ అసోసియేషన్‌కు డా॥ హేర్ అధ్యక్షులుగా కొనసాగుతూ డిరోజియో ధోరణి ప్రచారం చేశారు. డేవిడ్ హేర్ హిందూ కాలేజి స్థాపకులుగా స్కూల్ సొసైటీని, స్కూల్ బుక్ సొసైటీని స్థాపించి మెడికల్ కళాశాలను 1835లో ప్రారంభించారు. డిరోజియోకు శిష్యులు బొంబాయి, గుజరాత్‌లలోకూడా ఉండేవారు. 1838 ఫిబ్రవరి 28న విజ్ఞానార్జనకు సమాజాన్ని ఏర్పరచి తారాచంద్ చక్రవర్తి అధ్యక్షతన మూడు సంపు

టాలు ప్రచురించారు. డిరోజియో సంఘాలన్నీ సాంస్కృతిక సమితులుగా ప్రారంభమై రాజకీయాలలోకి దారితీశాయి. సత్యాన్వేషణ జనపాలనే డిరోజియో ధోరణి వీరంతా కొంతకాలం కొనసాగించి పునర్వికాస ఉద్యమానికి, హేతువాద ధోరణికి నాంది పలికారు. కాని, అది అట్టేకాలం నిలవలేకపోయింది. మత సంస్కరణ వాదం ఒక వైపున, సనాతనవాదం మరొకవైపున సమాజాన్ని ఆకట్టుకున్నాయి.

పరిశీలక రచనలు

1. Madge, Elliot Walter : "Henry Derozio, The European poet and reformer" ed : Subir Ray Choudhuri 1967 p.p. 58+14, Metropolitan book Agency -Calcutta - 16.
2. Lal, P Selected by : "Henry Derozio poems into Susobhan Sarkar 1972 p.p. 44, A writers workshop publication, Calcutta - 45.
3. Edward, Thomas : Henry Derozio. The European poet, teacher and journalist, 1884.
4. Datta, K.K. : "Dawn of Renascent India" Bombay-1964
5. Narla V.R. : "Poverty of Intellectualism in India 1978" Mysore University.
7. Sibnarayan Ray : "The Intelligentsia" 1986 Calcutta, Indian Renaissance Institute.

పునర్వికాస పరిణామం హైందవం - 2

రాజా రామమోహనరాయ్ - బ్రహ్మసమాజం

సగం సంస్కరణ - సగం పునర్వికాసం

దేశంలో పునర్వికాసానికి డిరోజియో నాంది పలికితే, హిందూ పునర్వికాసానికి "రాజా" రామమోహనరాయ్ శ్రీకారం చుట్టాడు. వాస్తవంగా అంచనా వేస్తే రామ మోహన్‌రాయ్ సంస్కరణ వాదానికి దేశంలో పితామహుడంటే సరిగా వుంటుంది. తన ఏకేశ్వరవాదానికి అనుకూలంగా వుండే ఉపనిషత్ రచనలను ఇంగ్లీషులోకి అనువదించి, ఒకే శక్తి వున్నదనే వాదం బలంగా వున్న ప్రమాణ రచనల్ని వదిలేయడం గమనార్హం. ప్రమాణ గ్రంథాల్ని అనువాదాలతో యిలా మార్చేయడం సంస్కర్తలందరూ భారతదేశంలో చేసిన పనే.

42 సంవత్సరాలకే బ్రిటిష్‌వారి కొలువు చాలించి ప్రజాసేవకు ఉద్యమించిన రామ్‌మోహన్ కలకత్తా చేరారు. అంతవరకూ ఆయన జిల్లాలలో వివిధ ఉద్యోగాలు నిర్వహించి, సాహిత్య, మతరంగాలలో కృషిచేశారు. నాడు కలకత్తా భారతదేశ రాజధాని. వివిధ మేధో రంగాలలో కలకత్తా అప్పుడే స్పందిస్తున్నది.

చదువుకుంటున్న కొద్దిమంది మధ్యతరగతి, ఉన్నతవర్గ విద్యార్థులలో కొందరు హిందూ ఆచారాలను, మూఢ నమ్మకాలను ప్రశ్నించారు. పాశ్చాత్య చింతనాపరుల గ్రంథాలు చదివి ప్రభావితులైన విద్యార్థులు హిందూ మతాన్ని ప్రశ్నించారు. క్రైస్తవ

మత ప్రచారకుల మద్దతుకూడా వీరికి లభించింది. ఇందుకు భిన్నంగా హిందూమతాన్ని రక్షించాలని మరికొందరు పూనుకున్నారు. అలాంటి సమయంలో, 1815 లో రామ మోహన్ కలకత్తా చేరుకున్నారు. ఆయన వహించిన కీలకపాత్ర దృష్ట్యా కొంత పూర్వా పరం తెలుసుకోవడం అవసరం.

బెంగాల్‌లోని ముర్షీదాబాద్ జిల్లా సంక్రగ్రామానికి చెందిన పురోహిత కుటుం బానికి సంబంధించిన రామమోహన్ పూర్వీకులు, పాలకుల నుండి ''రాయ్'' బిరుదు స్వీకరించారు. ఉత్తరోత్తరా ''రాయ్'' కూడా పేరులో భాగంగా మారిపోయింది. రామమోహన్‌కు తండ్రినుండి స్థిరాస్తితో బాటు ధనం కూడా లభించింది. 1796లోనే తండ్రినుండి భాగం పంచుకొన్న రామమోహన్, కలకత్తాలో వడ్డీవ్యాపారం మొదలెట్టాడు. ఈస్ట్ ఇండియా కంపెనీ ఉద్యోగులకు అప్పులుపెట్టి, వడ్డీలతో రామమోహన్ బాగా ధనార్జన చేశాడు.

రామమోహన్ 1803 లోనే కంపెనీ ఉద్యోగం చేశాడు. కాశీలో నెలకు 100 రూపాయలతో కొలువులో చేరిన రామమోహన్, దివాన్‌గా డిగ్‌బీ అనే అధికారి క్రింద సేవలు చేశాడు. రంగపూర్‌లో ఉద్యోగం చేస్తూ, దివాన్‌గా పలుకుబడి సంపాదించిన రామమోహన్, వడ్డీ వ్యాపారం మరో వైపు కొనసాగించాడు. 1805 నుండి 1815 వరకూ దివాన్ పదవి నిర్వహించాడు. అలా సంపాదించిన ధనంతో స్థిరాస్తులు కొనేశాడు. అనేక చోట్ల ఇళ్ళు నిర్మించాడు. క్రమేణా రామమోహన్ జమీందారయ్యాడు. కొన్ని సందర్భాలలో కోర్టు సలహాలలోనూ రామమోహన్ చిక్కుకొని జరిమానాలు చెల్లించారు. తన జమీందారీలో అణచివేత చర్యలు సాగించాడు. ఇది ఆనాడు అందరు జమీందార్లు చేసినపనే. ఒక కేసులో 2092 రూపాయలు జరిమానా చెల్లించాడు. జమీం దారుగా రామమోహన్ తమ హక్కులకై పోరాడాడు కూడా. బ్రిటిష్ అధికారులకు దరఖాస్తులు పెట్టి, జమీందార్ల హక్కుల రక్షణార్థం రామమోహన్ కృషి సలిపాడు. ఇంగ్లండ్ వరకూ వెళ్ళి తమ హక్కుల నిమిత్తం నిర్విరామ కృషి చేశాడు. పత్రిక లలో రచనలు సాగించాడు. ఆనాడు యూరోప్ వారు గంజాయి పండిస్తుండగా వారిని కూడా రామమోహన్ వెనకేసుకొచ్చి, దేశీయుల అణచివేతను పట్టించుకోలేదు. జమీం దార్లు, భూస్వాములు నల్లవారైనా, తెల్లవారైనా ఒక వర్గంగా కలసికట్టుగా వుండడం గమనార్హం. బ్రిటిష్ వ్యాపారులను ఇండియాలో యథేచ్ఛగా వ్యాపారం చేసుకోనివ్వాలని కూడా రామమోహన్ పోరాడాడు. జమీందార్ల సంఘంలో ఆయన సంయుక్త కోశాధికారిగా ప్రముఖపాత్ర నిర్వహించాడు.

1930 లో రామమోహన్ ఇంగ్లండ్ వెళ్ళింది కూడా మొగల్‌చక్రవర్తికి భరణం పెంచమని కోరడానికే. రాయబారిగా రామమోహన్‌కు ఉచిత స్థానం లభించే నిమిత్తం "రాజా" అనే బిరుదును ప్రసాదించారు. ఢిల్లీ నుండి రాజముద్రతో లభించిన యీ బిరుదు స్వీకరించి రామమోహన్ ఇంగ్లండ్ వెళ్ళాడు. బ్రిటిష్‌వారు 'రాజా'ను గుర్తించ లేదు. అప్పుడు తెలివిగా రామమోహన్, తాను ఒక పౌరుడుగా ఇంగ్లండ్ వెళతానని సతీసహగమనానికి వ్యతిరేకంగా ప్రభుత్వం తెచ్చిన నిషేధచట్టాన్ని సమర్థిస్తానని పేర్కొన్నారు. ఆ విధంగా పాస్ పోర్టు పొందిన రామమోహన్ ఇంగ్లండ్ వెళ్ళి మళ్ళీ 'మొగల్ సామ్రాజ్యాధిపతి భరణం పెంచాలని పోరాడాడు. ఇండియాలో జమీందార్లు రామమోహన్ సేవలకు కృతజ్ఞతలు తెలుపుకున్నారు. వారందరికీ భరణాలుపెంచే కృషి సఫలం కాక పూర్వమే రామమోహన్ ఇంగ్లండ్‌లో చనిపోయారు. ఇదంతా రామ మోహన్ జీవితంలో ఒక దశ. ఇక మిగిలిన రంగాలు చూద్దాం.

రామమోహన్ మరోకోణం మతం. హిందూమతాన్ని సంస్కరించాలనే ఆయన ప్రయత్నం వలన, బెంగాల్‌లో హిందువులు క్రైస్తవులుగా మారిపోకుండా పెద్ద అడ్డుకట్ట వేయగలిగాడు. రామమోహన్ తొలుత ఇస్లాం మత ప్రభావంలోకి వచ్చాడు. తరువాత క్రైస్తవమత ప్రభావం క్రిందకు వచ్చాడు. అవి రెండూ రంగరించి హిందూమతంలో జొప్పించే సంస్కర్తగా తేలాడు. అలాగే సంస్కృత భాషా ధ్యయనం చేసి, పవిత్ర గ్రంథాలను క్షుణ్ణంగా అధ్యయనం చేశాడు. వేదాలు చదివాడు. పర్షియన్, అరబిక్ భాషలు అభ్యసించాడు. ఖురాన్ చదివి ముస్లిం పండితుల సాంగత్యం చేశారు. వీటన్నిటి వలన రామమోహన్ ఏకేశ్వరవాది అయ్యారు. హిందూ క్రైస్తవ, ముస్లిం మతాలలోని ఏకేశ్వరవాద బలంతో తన సంస్కరణోద్యమాన్ని తలపెట్టాడు. రంగపూర్‌లో తన ఉద్యమాన్ని ప్రారంభించి స్నేహితులను కూడగట్టి ఏకేశ్వరారాధన ప్రార్థనలుచేసేవాడు. రంగపూర్‌లో వుండగానే ఉపనిషత్తుల్ని ఇంగ్లీషులోకి అనువదించాడు. వేదాంత గ్రంథం, వేదాంతసారం రాశాడు.

మరొక ఆసక్తికర అంశమేమంటే రామమోహన్ తాంత్రిక విద్య అభ్యసించాడు. హరిహరానంద వద్ద యీ విద్య నేర్చాడు. ఒక ముస్లిం స్త్రీతో కలసి తాంత్రిక విద్యను రంగపూర్‌లో ఆచరించిన రామమోహన్ క్రమేణా వేదాంతంలో ఆసక్తి కనబరచాడు. 1788 నుండి పండిత నందకుమార్ విద్యాలంకార్ వద్ద వేదాంతం నేర్చుకున్నాడు. అరబిక్, పర్షియన్ భాషలలో రచనలు చేశాడు కూడా. అన్ని రచనలల్లోనూ

ఏకేశ్వరారాధన పట్ల దృష్టి పెట్టాడు. రంగపూర్‌లో దివాన్‌గావుంటూ దిగ్బ్ గ్రంథా లను చదివి, ఇంగ్లీషుపట్ల ఆసక్తి పెంచుకున్నాడు. మార్టిన్‌లూథర్ మత సంస్కరణ ఇతడిని ఉత్తేజపరిచింది. తాను కూడా హిందూమతంలో విగ్రహారాధన పోగొట్టి, సరైన హిందూమతాన్ని పునరుద్ధరించాలను కున్నాడు. ఇంగ్లీషులో ఉదారవాదుల రచనలు అధ్యయనం చేశాడు.

హేతువాదం మతానికి పనికిరాదని రామమోహన్ అభిప్రాయం. హేతువు మన సందేహాలను పెంచుతుందేగాని, తీర్చదనే ఉద్దేశాలను వ్యక్తపరచాడు. కనుక హేతు వుకు మతప్రమాణాలను జోడించాలన్నాడు. ఇందుకు ఈశ్వరునిపై ఆధారపడాలన్నాడు. ప్రమాణ గ్రంథాలపై ఆధారపడక తప్పదనడంలోనే రామమోహన్ ప్రప్రథమంగా వెనుకంజ వేశాడు. తన హేతువుకు తృప్తికరంగా వుండే ప్రమాణాలను ఎంపిక చేసుకుంటానన్నాడు.

ఎన్నో విషయాలలో దైవం మనకు వెల్లడించే అంశాలుంటాయని రామ మోహన్ నమ్మాడు, వ్రాశాడు. ఆయన అనువదించిన ఉపనిషత్తులకు పీఠికలు వ్రాస్తూ యీ ధోరణి వ్యక్తపరచాడు. ఇస్లాంలో సూఫీ సన్యాసులవాదం పట్ల తొలుత ఆకర్షితుడైన రామమోహన్, క్రైస్తవంలో మతరీతులను, హిందూమతంలో వివిధ స్థాయీ అంశాలను పట్టించుకొని, మత సంస్కర్తగా తేలాడు. కాని, రంగపూర్‌లో ఉన్నంతకాలం, రామమోహన్ ఎవరో జనానికి తెలియదు. 1815 లో కలకత్తా వచ్చి నప్పటినుండీ ఆయన లోకానికి ప్రముఖుడుగా కనిపించాడు.

రాజధాని కలకత్తా 1815 నాటికి ఎలా ఉన్నదో గ్రహించిన తరువాత, రామ మోహన్ కార్యకలాపాలు పరిశీలిద్దాం. అప్పుడు గాని సామాజిక - తాత్విక - రాజకీయ భూమిక మనకు అవగాహన కాదు.

బ్రిటిష్‌వారు పరిపాలించిన ప్రాంతాలలో కూడా, ముందుగా బెంగాల్ మేల్కొ న్నది. అందులో కలకత్తా రాజధాని కావడంతో పాశ్చాత్య భావాలు త్వరగా వ్యాపించి తమ ప్రభావాన్ని చూపెట్టాయి. అలాంటి దశలో 1815 లో రామమోహన్ ఉద్యో గాలకు స్వస్తిపలికి, 42 వ ఏటనే రిటైర్ అయి, కలకత్తాకు వచ్చిస్థిరపడ్డాడు. లాగానే